

(Политика, 3.10.2010)

Има томе неко време када сам Борису Тадићу пренео своје уверење да, као председник Србије, не сме да се крсти пред спомеником Незнаном јунаку на Авали јер Незнани јунак не мора да припада српској православној већини. По свом уверењу могао је да буде католик, муслиман, Јеврејин, протестант, будиста. Или атеиста.

Председников саветник, прекинуо је вечеру, извадио блокче и записао шта сам рекао. Тадић се ове године, колико сам проверавао, на Дан државности на Авали није крстио.

Зашто се враћам на овај детаљ из ресторана „Франш“? Зато што ме догађаји сувише често доводе у дилему да ли је ова земља истински световна – као што одређује члан 11 њеног Устава, или је склона теократији – као што зна да наговести пракса?

Зашто неки политичари благослове својих одлука редовно траже у Патријаршији? Како је могуће да партијске славе обележавају и странке лево од центра попут ДС-а? Зар тако не крње свој политички идентитет удаљавајући читаву државу од лаицизма?

Зар су странке отворене само за једну веру или етнију? Да ли се тако гради грађанско јединство? Да све буде горе, ова новотарија – партијских слава – сасвим је непозната српској политичкој традицији. Јевтини, кратковиди политикантски маркетинг учинио је да држава подилази цркви све зарад гласова правих и новокомпонованих верника.

Само зато владика банатски поводом спора око једног стана може себи да дозволи да каже да је Врховни суд Србије „слабији од Српске православне цркве, а и млађи је. Запамтите то добро!“.

Полемика коју је због фотомонтаже у „Блицу“ покренуо муфтија санџачки Муамер

Зукорлић, пропраћена потом његовом непримереном политизацијом, нова је потврда до које је мере религија присутна у овдашњем политичком животу.

То што часни муфтија тражи за исламску заједницу није ништа више од онога што добија православна заједница. Не може српска држава да аминује да се од 2. августа до 13. септембра ове године на сваку поштанску пошиљку наплаћује десет пара за градњу цркве на Врачару.

Корисник поштанске услуге је у овом случају Незнани јунак. Можда би радије дао тих десет пара за своју џамију или католичко обданиште. Или их уопште не би дао.

Црква је, по закону, одвојена од државе. Од државе можда, али не и од власти које се удворички понашају према „верничким гласовима“.

Дубоко сам уверен да су и аминоване амбиције СПЦ-а и неприхваћени захтеви муфтије Зукорлића превише за стандарде једне савремене, демократске, европске и секуларне државе.

Продор религије у свет политике није ексклузивно овдашњи феномен. Хришћански фундаменталисти у САД доминирају великим деловима Републиканске стране. Ватикан је лобирао да Бог – као овде Косово – буде укључен у преамбулу предлога устава ЕУ. Секуларни грађани Израела стално страхују да би ортодоксни Јевреји могли да озаконе своје вредности.

Ислам је својим најригиднијим облицима ушао у политички живот Ирана, Нигерије или Саудијске Арабије, док се фундаментализам шири по свим земљама са значајнијим бројем муслимана.

Од када су ослобођене наслеђа социјализма, и све европске земље транзиције су се суочиле са снажном ренесансом вере. Од православне Русије или Румуније, до католичке Пољске или Хрватске, улазак религије у политику видљив је сваком. Многима преко мере болно.

Све ове земље су кренуле у градњу новог система вредности који ће их приближити стандардима Европске уније. Испоставља се, међутим, да су на том путу цркви учињени уступци који су у колизији са принципима секуларизма какви, мање или више, од 18. и 19. века карактеришу модерну Европу која није „антирелигиозна“, али „Богу забрањује да се меша у историју“.

У Хрватској је, на пример, Римокатоличка црква системски привилегована на основу уговора са Ватиканом какве не познаје ниједна друга европска земља. Србија је нормативно секуларна држава па зашто онда има министра вера?

Рачунајући на то да доста људи мисли да се човек опредељује „или за цркву или за комунизам“, власт и политичари непрестано кокетирају са црквом. Та димензија односа чини значајан део свеопштег популизма који је запахнуо и нашу политичку стварност.

Очито је прошло време Зорана Ђинђића који се није устручавао да каже да је атеиста, али је за обнову београдског Храма светог Саве учинио више од оних чији политички идентитет нестаје у диму тамјана.

Наравно да суштинско раздвајање цркве и државе не значи и немогућност њихове сарадње, што потврђује увођење војних свештеника по јединицама Војске Србије и исповедање вере по гарнизонима и касарнама.

Можда некеме и то личи на нов уступак државе цркви, али иницијатива потиче од државе и намењена је свим верницима – што већ припада сфери грађанских слобода.

Много више брине да црква својим политичким ангажманом упорно одбија да буде верска заједница. Два скорашња примера: Свети архијерејски синод СПЦ огласио се у вези са Предлогом статута АП Војводине. Потом је због реаговања СПЦ-а повучен Предлог закона о забрани дискриминације.

Одсјаји и сенке Часног крста

Пише: Бошко Јакшић
субота, 02 октобар 2010 07:36

О чему говори онај огромни крст подигнут на уласку у Крагујевац? Кога представља, кога штити? Верски и етнички чисти Крагујевац? Својевремено су се градови по Југославији надметали који ће имати већу бисту Јосипа Броза. Њихови наследници се од Скопља до Крагујевца данас такмиче у велелепности крстова.

Да их ставимо на зграде парламента? Примитивна идолатрија увек је иста.

Историја учи да се крсташки ратови нису водили због крста већ су походи имали неке сасвим профане интересе. Да ли црква политичким амбицијама заузимања територије где јој није место покушава можда да надокнади смањење утицаја у њеној искључивој зони одговорности – духовној – изазваној црквеним аферама, јавним сукобима у врховима, похлепним богаћењем дела свештенства?

Како год било, држава губи атрибуте савремености и секуларности, док се истовремено нагризају темељи моралног и духовног кредибилитета цркве на којима она вековима почива.

Одустајање од секуларизма по неком неписаном правилу подразумева отварање сукоба гвелфа и гибелина. Доприноси глорификовању већинске вере, у нашем случају православне, што води расту нетрпељивости према мањинским верама: муслиманима, католицима, протестантима, Јеврејима...

Србија је дужна да се сети шта јој се све догађало када је распириван погубни национализам. Етно-мржња је камуфлажно уместо муслимана била усмеравана на „Турке“, уместо католика на Хрвате. Растао је и антисемитизам.

Ако се ова држава клерикализује, ако се подривају њени секуларни темељи, онда за то није крива црква, већ држава која се често понаша као да Уставом није од ње одвојена. Да власт има јасне циљеве, да се поштују прецизно дефинисане зоне деловања цркве у политици и јавном животу, до тога не би долазило.

Варају се политичари који мисле да беспринципијелношћу освоје гласове бирача.

Одсјаји и сенке Часног крста

Пише: Бошко Јакшић
субота, 02 октобар 2010 07:36

Политичар без визије вођења државе губи поверење народа, како верника тако и осталих.

Борис Тадић је, као председник свих Срба, с правом одустао од тога да се крсти пред споменикомНезваном јунаку. Српска православна црква је апеловала да се избегне непотребна политизација данашњег устоличења патријарха Иринеја.

Показало се да је црква овога пута била мудрија од многих из власти који су – зарад сопствене промоције – хтели да буду у Пећи у веома деликатном тренутку.

Ту рационалност СПЦ-а похваљујем. Изгледа да су председник Тадић и патријарх Иринеј неке ствари научили, али не заборавимо важан детаљ: црква је та која је и овога пута донела одлуку. Не држава.

Повратак религије у политику, и у јавни живот у целини, озбиљан је изазов владавини демократски донетих закона и грађанским слободама које уз њих иду. Само наизглед бизарно поигравање са вером, чији смо сведоци, није ништа мање опасно од подгрејавања национализма.

Но можда и грешим. Кварим славље. Можда су православна црква и ауторитарна власт за овај народ савршен концепт среће.